

Рецензия
за научно-изследователската, учебно-
преподавателската, експертната и научно-организационната
дейност на доц. д-р Андриана Антонова Нейкова- Тодорова,
участник в конкурс за „професор”, обявен от СУ „Св. Климент
Охридски „

Чл. кор. проф. дин, Румяна Радкова

На конкурс, обявен в ДВ, № 88, 08 ноем. 2011 г. от СУ „Св. Климент Охридски” за академичната длъжност „професор” по история и археология (архивистика и документалистика) за нуждите на катедра „Архивистика и помощно-исторически дисциплини” в ИФ се е явил само един кандидат- доц. д-р Андриана Нейкова- Тодорова. Тя отговаря напълно на изискванията на Закона за академичното развитие и Правилника за неговото приложение, изготвен от СУ. Кандидатката е доктор (от 1980) и доцент по архивистика от 1992 г. Д-р Нейкова има необходимите часове като преподавател в специалностите архивистика и история (в ИФ) и в библиография и информационни технологии (в ФФ) и общ трудов стаж от 38 години. Изследванията и преподавателската ѝ дейност напълно покриват тематиката, по която е обявен конкурса.

Доц. А. Нейкова се представя с 1 монография, която е развита и допълнена във второ издание (прието за печат през 2011 г.) 20 студии и статии и 3 съставителства (всички след 1992). Тези изследвания са обнародвани в авторитетни специализирани издания.

Научната продукция на кандидатката е предимно в две големи направления в архивната наука. Първото обхваща публикации по архивна теория и методика, а второто по археология.

Като особено важна и актуална и с безспорен принос в първата област е монографията „Архиви и общество” (2007) с допълнен вариант от 2011 г. Тя е посветена на проблемите на архивологията, която е основно направление в структурата на съвременната архивистика.

В изследването се открояват няколко основни кръга от проблеми. Първият обхваща въпросите около архивните

документи и архивите като обект на научно познание. С голяма вещина доц А. Нейкова подпомага актуализирането и обогатяването на българската архивна терминология, в синхрон с бързото развитие на информационното общество и европейските и световни изисквания и стандарти.

Определяйки архивистиката като интегрално научно познание, кандидатката прави аргументирани прогнози за насоките в развитието на българската теоретична архивистика и на трансформацията на архивите и на техните информационни ресурси, което е от много важно значение за по нататъшното модернизиране на нормативно-методичната уредба, стратегиите и стандартите. Изводите почиват на богатия практически опит на кандидатката и на нейното отлично познание на състоянието на архивистиката в Европа и в света. Констатациите за техническото изоставане на националната архивна система са напълно обосновани.

Във втория кръг от проблеми, доц. А. Нейкова представя генезиса, еволюцията, институционализирането, типологията, организацията, принципите на управление и т.н. на архивите на фона и във връзка с историческото развитие, състоянието на държавата, изискванията на обществото и напредъка на технологиите в много широки хронологични рамки от древността до наши дни. Аналитично са представени основни автори, които в различни етапи от историята на архивите, създават важни теоретични постановки под влияние на определени философски школи и социални учения. Авторката аргументирано защитава извода, че архивите са не само отражение, но и важен компонент на всяка цивилизация и мерило за зрелостта на държавата и гражданското общество.

Специално внимание в монографията, доц А. Нейкова отделя на историята на българските архиви и архивна теория, която се интерпретира по нов начин. В сравнителен план, авторката представя организацията и управлението на българските архиви от Средновековието до наши дни като отражение на промените в държавността и трансформациите в обществото под влияние на измененията на историческите условия и технологиите.

Важен принос на д-р Нейкова е анализът на архивната реформа от 1989 г. Критично са представени нейните резултати и перспективи и е потърсено мястото на българските

архиви и практика в архивната система на ЕС. Базирайки се на обективната оценка доц. А. Нейкова представя свои виждания за коригиране на недостатъците.

Четвъртият кръг от разработени проблеми в монографията има напълно самостоятелно място и въпреки, че е свързан с общата проблематика би могъл да се развие като отделна монография. В него са поставени, анализирани, обобщени въпросите за университетското обучение по архивистика и издигането на престижа на професията архивист.

В сравнителен аспект с практиката и традициите в страните от ЕС, доц. А. Нейкова показва някои съществени пропуски в изискванията за задължително професионално образование и квалификация на практикуващите в архивите, в администрацията и особено в ръководните органи на архивното дело у нас. Тя анализира не само отношението на държавата, но и на ръководството на Д А Архиви към университетската архивистика като образователен модел. Констатациите на кандидатката са подкрепени с новаторски идеи за актуализиране и отстраняване на нерешени проблеми в тази област. Една от най-важните е осигуряването на непрекъсната архивна квалификация и обучение на специалистите в администрацията и архивите, които са ангажирани с формирането на националния документален и архивен ресурс и които трябва да бъдат на нивото на развитието на технологиите и новостите в архивознанието и практиката в ЕС.

В актуализирания вариант на монографията, в резултат на новите условия, изисквания и промени, настъпили след 2007 г. доц. А. Нейкова обосновава допълнително свои идеи, съобразени с измененията в действащата нормативна база, стратегическите програми, технологичните новости и обществените изисквания. Времето между отпечатването на монографията през 2007 г и новия вариант са показали правотата на много от нейните констатации и препоръки, което само за себе си е вече атестация за труда и неговите качества.

И в двата варианта изследването „Архиви и общество” има приносен характер и умело съчетава теорията и архивната практика. Бих казала, че то е с интердисциплинарен характер като показва обективно мястото на архивознанието в системата на историческите знания, връзката на архивите с държавата, с традициите, с културата, с технологиите и т.н.

Добре са показани задълженията към архивите като информационни и цивилизационни характеристики от страна на държавата и на цялото българско общество.

Трудът е полезно изследване за практиката за електронното управление и трансформацията на традиционните документални комплекси и архивни справочници, за реализирането на проекта за е:правителство у нас. Той има отношение към работата по дигитализирането на европейското културно и историческо наследство в плана EUROPEANA, за създаването на единна цифрова библиотека и за подготовката на съответното архивно дигитално съдържание чрез общоевропейски архивен портал (APEnet).

Цялото изследване е една модерна авторска концепция за историята и развитието на архивите, за съвременното архивно познание и за ролята и мястото на професионалния архивист.

Отлично впечатление прави помощният апарат на книгата, в който са включени речник на архивната терминология и списък на литературата и изворите, използвани в изследването.

Към проблематиката на този труд се отнасят и 9 статии и студии (раз. III, № 2,4,7,8,9,10,11,13 и 18)

Особено интересна е студията „Стандартизация и стандарти в архивната работа и в обучението по архивистика” (раз. III, №1) В нея са изследвани възможностите за прилагане на съвременни информационни технологии в различни архивни процеси и дейности. Тя има важно практическо значение за архивите у нас в процесите около създаването на единно архивно пространство и световен архивен обмен на данни. В усилията на българските архивисти да намерят своето място в тази дейност е от особено значение познаването на международните информационни архивни стандарти. Тези въпроси не са разглеждани професионално в българската специализирана литература и това придава на студията важно значение.

На историята на българската университетска архивистика като образователен модел доц. А. Нейкова е посветила 7 студии и статии (раз. II №3; раз. III, № 3,5,6,8,12,15) Тя е може би единственият съвременен специалист, който разработва тази интересна и полезна тематика. В работите си доц. Нейкова повдига нерешени въпроси, публикува новооткрити

документални свидетелства и прави сериозна заявка за пълно и системно проучване на развитието и перспективите на архивното образование у нас. От особен интерес са оценъчните материали за заслужили преподаватели, които са участвали в организирането и укрепването на професионалното обучение по архивистика като проф. Иван Дуйчев, проф. Тодор Боров, доц. Мария Матеева.

Второто голямо направление в архивистиката, към което проявява траен интерес доц. А. Нейкова е археографията. Фактически тази проблематика не е нова за нея. Тя присъства в докторския и хабилитационния ѝ труд. След 1992 г. в тази област А. Нейкова е обнародвала 4 студии и статии (Раз. III, № 16, 17, 19 и 20). В тях са поместени и анализирани новооткрити документални свидетелства за неизвестни факти, идеи, предложения и за работата на учените проф. П. Мутафчиев, проф. Ив. Шишманов, проф. П. Ников и др. създатели на българската историческа школа и хуманитаристика след Освобождението за подготовката на корпус от писмени паметници за българската история, съхранявани у нас и в чужбина или т.н. *Monumenta Bulgariae Historica*. А. Нейкова проследява професионално как чрез документалните публикации на българските учени се оформят нормите за подготовка на документалния корпус и се създават традициите и принципите на българската документално-публикационна дейност.

Доц. А. Нейкова е съставител и автор на предговора на две големи издания „Българската университетска архивистика като образователен модел-история и бъдеще” и „Иван Дуйчев. Лекции по архивистика” (съав. с Ст. Петкова) и съставител на Речник на българската архивна терминология” (съав.)

Кандидатката е цитирана в научната литература в България и чужбина, което е признание за актуалността и важността на нейните изследвания.

Д-р А. Нейкова има изключително активна учебно-преподавателска дейност. Бих казала, че тя е отдадена на призиванието да подготвя специализирани кадри по архивистика и документалистика и с възрожденско себеотрицание работи, за да може специалността архивистика в СУ да бъде образец за българското университетско образование в тази област. Като дългогодишен преподавател, д-р Нейкова е подготвила различни университетски курсове както при специализацията архивистика

(до 2002 г.), така и в ОКС „бакалавър” и ОКС „магистър” в специалността. Понастоящем тя чете лекции „Архиви и общество”, „Архивна теория и методика”, „Археография”, „Обща теория на архивите”, „Архивно законодателство и класификация на документи в националния архивен фонд”, „Организация и типология на съвременните архиви” и др. в специалността история в ИФ и в специалността библиотечни и информационни науки в ФФ. Тя изнася лекции и като гост преподавател в НБУ, ПУ „Паисий Хилендарски” и ЮЗУ.

А. Нейкова е ръководител на магистърска програма „Защита на документални и архивни ресурси” в специалността архивистика (2009)

Тя е ръководител на 140 дипломанти и специализанти и на 3 докторанти, които успешно са защитили.

Кандидатката участва в научни програми и проекти, като този за внедряването на информационни технологии в професионалното обучение по архивистика съвместно с Архива и Университета в Лиеж, Бундесархива и Архивното училище в Марбург. Тя е представител на програма TEMPOS в ИФ на СУ.

Осъзнавайки нуждите на архивното образование от съвременни модерни технически средства, доц. А. Нейкова е инициатор и научен ръководител на първата у нас отраслова дигитална библиотека по архивистика, която има и самостоятелна уеб страница.

Доц. А. Нейкова е организатор и ръководител на 5 теоретични конференции или т.н. Университетски четения по архивистика (2005,2007,2009,2010,2011). Те са свързани с образованието по архивистика и с професията архивист и подпомагат обмяната на мнения, стимулират интереса на младите учени и преподаватели към архивната проблематика и иновационни технологии в архивното дело.

Името на доц. А. Нейкова като научен редактор и съставител е върху първия том с материали от Четенията, проведени през 2005 г. Въпреки материалните трудности тя е намерила възможности и средства, за да направи публично достояние материалите и дискусиите на тази форуми.

А. Нейкова е член на редколегията на „Известия на държавните архиви”, експерт към Националната агенция по акредитация, член на СНС по нова и най нова история към ВАК

(до 2006), автор на проекта за откриването на специалност по архивистика и документалистика в ИФ на СУ.

Цялата многогодишна научно-изследователска, учебно-преподавателска и експертна дейност на доц. д-р А. Нейкова я представя като високоерудирани, перфектни в анализите и констатациите си изследовател, с гражданска отговорност и научна етика учен, трудолюбив и всеотдаен преподавател, новатор в научните си и преподавателски усилия. Тя еднакво добре се ситуира в теорията и в практиката. А. Нейкова е добре запозната с европейския и световен опит в архивистиката и се стреми да го направи достояние на архивната гилдия и да го адаптира към българските условия при усилията на нашите специалисти да се включат успешно в процесите на дигитализирането на европейското културно и историческо наследство и създаването на единна цифрова библиотека и т.н. Тя е уважаван и ценен специалист и смятам, че е напълно заслужила да получи академичната длъжност „професор”, за което убедено апелирам.

Февруари 2012

чл.кор. проф. дин Р.

Радкова